

ACADEMIA ROMÂNĂ
INSTITUTUL NAȚIONAL DE CERCETĂRI ECONOMICE "COSTIN C. KIRIȚESCU"

Institutul de Cercetare a Calității Vieții

Casa Academiei Române, Calea 13 Septembrie nr. 13, et. 2, Sector 5, cod 050711, București
tel: (+4021) 318.24.61 | fax : (+4021) 318. 24 62 | <http://www.iccv.ro> | secretariat.iccv@gmail.com

ȘCOALA DE BANI
PROIECT PILOT EDUCAȚIE FINANCIARĂ ÎN ȘCOALĂ

Educația financiară – Între necesitate și oportunitate

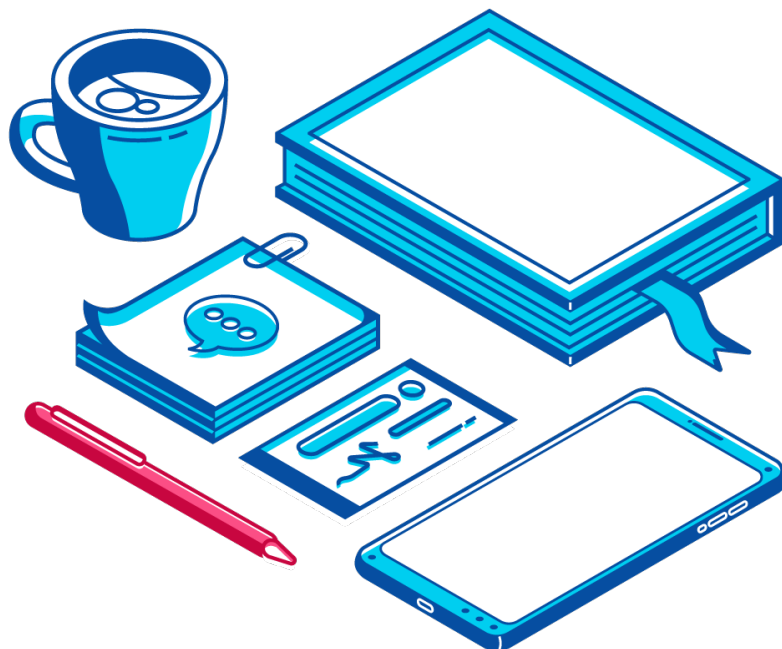
Raport de politică publică

ACADEMIA ROMÂNĂ
INSTITUTUL NAȚIONAL DE CERCETĂRI ECONOMICE "COSTIN C. KIRIȚESCU"

Institutul de Cercetare a Calității Vieții

Casa Academiei Române, Calea 13 Septembrie nr. 13, et. 2, Sector 5, cod 050711, București
tel: (+4021) 318.24.61 | fax : (+4021) 318. 24 62 | <http://www.iccv.ro> | secretariat.iccv@gmail.com

Autori:

Claudia Petrescu (coordonator)

Flavius Mihalache

Adriana Neguț

ACADEMIA ROMÂNĂ
INSTITUTUL NAȚIONAL DE CERCETĂRI ECONOMICE "COSTIN C. KIRIȚESCU"

Institutul de Cercetare a Calității Vieții

Casa Academiei Române, Calea 13 Septembrie nr. 13, et. 2, Sector 5, cod 050711, București
tel: (+4021) 318.24.61 | fax : (+4021) 318. 24 62 | <http://www.iccv.ro> | secretariat.iccv@gmail.com

Rezumat

Datele Eurobarometrului 525 din 2023 (European Commission, 2023) care măsoară cunoștințele și competențele în domeniul educației financiare, arată că 30% dintre români sunt analfabeți financiar și doar 13% au informații și competențe financiare la un nivel ridicat. Alte cercetări derulate pe tematica educației financiare (Nițoi et al., 2022) arată că maxim 10% din populația României poate fi considerată alfabetizată din punct de vedere financiar, România fiind țara europeană în care 24% dintre salariați continuă să primească banii exclusiv în numerar, iar 31% dintre cetățeni nu au cont deschis la o instituție bancară (Demirgüç-Kunt et al., 2022, The Global Findex Database 2021). Studiul, realizat de BrandBerry (2023) privind *Gradul de alfabetizare financiară în rândul populației adulte, urbanizate, din România*, susținut și de BCR, arată un nivel general foarte redus al cunoașterii și înțelegerii conceptelor și termenilor financiari în rândul populației. Dintre participanții la studiu, 76% s-au declarat *puțin* sau *deloc optimiști* când se gândesc la viitor din punct de vedere al aspectelor ce țin de sfera financiară.

Nivelul redus de cunoștințe și competențe financiare al românilor reliefat de toate aceste studii/analize impune implementarea de politici publice destinate creșterii gradului de alfabetizare financiară. Unul dintre cei mai importanți factori care influențează nivelul competențelor financiare deținute de români îl reprezintă educația deficitară în acest domeniu, ceea ce atrage atenția asupra necesității introducerii elementelor de educație financiară în învățământul preuniversitar.

Realizarea raportului a pornit de la rezultatele evaluării proiectului educațional pilot LifeLab și lecțiile învățate în cadrul acestuia, care au fost completate de alte soluții identificate prin consultări cu experți în educație din sectorul public și non-profit, dar și analiza altor modele de educație financiară existente în alte state europene și în România. Proiectul educațional pilot LifeLab, lansat în septembrie 2022 de BCR, alături de FabLab și Asociația Edupedu, în două școli din România: Colegiul Național „Dinicu Golescu”, Câmpulung Muscel și Școala „Generală Nr. 1” – Poiana Mărului, a avut ca scop introducerea elementelor de educație financiară în toate ciclurile de învățământ, în cadrul diferitelor discipline școlare. Abordarea care stă la baza proiectului este una interdisciplinară, astfel că materialele educaționale elaborate împreună cu experții îmbină noțiunile de educație financiară cu disciplinele predate la școală, conținutul fiind adaptat fiecărui ciclu de învățare (primar, gimnazial, liceal). Ipoteza care a stat la baza proiectului a fost aceea că dezvoltarea competențelor financiare în cadrul mai multor materii va duce nu numai la creșterea cunoștințelor și abilităților de educație financiară, ci și a gradului de interes al elevilor față de

ACADEMIA ROMÂNĂ
INSTITUTUL NAȚIONAL DE CERCETĂRI ECONOMICE "COSTIN C. KIRIȚESCU"

Institutul de Cercetare a Calității Vieții

Casa Academiei Române, Calea 13 Septembrie nr. 13, et. 2, Sector 5, cod 050711, București
tel: (+4021) 318.24.61 | fax : (+4021) 318. 24 62 | <http://www.iccv.ro> | secretariat.iccv@gmail.com

activitatea școlară. Astfel proiectul Lifelab este și un factor de actualizare al școlii românești cu mediul economic și interesele copiilor.

Implementarea proiectului pilot LifeLab a fost documentată în fiecare etapă pe parcursul unui an școlar și a fost însoțită de cercetare pentru măsurarea progresului înregistrat. Cercetarea inițială a fost realizată înainte de implementarea proiectului, pentru a vedea nivelul de cunoștințe și competențe deținute. La mijlocul implementării proiectului a fost realizată o evaluare intermediară pentru a monitoriza progresul înregistrat și a identifica zonele ce trebuie îmbunătățite. La finalul anului școlar a fost realizată o evaluare finală, pentru a măsura impactul proiectului și a identifica schimbările petrecute la nivelul competențelor financiare ale elevilor și cele mai bune modalități de predare a educației financiare în școli. În cadrul proiectului pilot LifeLab, interesul elevilor pentru educație financiară s-a dovedit foarte ridicat, peste 90% dintre elevii școlilor participante dorind să învețe mai multe despre acest subiect. În același timp, ponderea elevilor care au ales materia preferată pe baza criteriului că îi ajută în viață a înregistrat o creștere pe parcursul derulării proiectului: de la 12% în faza inițială, la 22% în cea finală pentru gimnaziu, respectiv de la 18% la 24% pentru liceu. Principalele aspecte pozitive ale proiectului LifeLab menționate de elevi sunt: noul mod, mai practic, de abordare a materiilor prin integrarea elementelor de educație financiară în cadrul materiilor de bază, utilitatea informațiilor dobândite pentru viața de adult și activitățile practice (târguri, expoziții).

Problema de politică publică

Ponderea redusă a populației din România ce deține competențe în domeniul financiar solicitate de către viața socială modernă nu este consecința unei situații pe termen scurt, ci se explică prin lipsa de acțiune concretă în această direcție de-a lungul timpului: efinanciară a fost fie ignorată, fie tratată ca o temă secundară pentru societate, în sens larg, și pentru școală și familie, în sens restrâns.

Datele privind predarea elementelor de educație financiară în România arată că acestea sunt introduse sporadic în programele școlare ale unor discipline de trunchi comun sau de specialitate și în activitățile de predare-învățare derulate de către cadrele didactice. Deși s-au făcut progrese în ceea ce privește introducerea educației financiare ca disciplină opțională la toate ciclurile învățământului preuniversitar, pe fondul cunoștințelor limitate în domeniu ale cadrelor didactice, aceasta este prea puțin predată. Deși utilă, introducerea materiilor dedicate domeniului la clasele a VIII-a și a X-a nu contribuie suficient la formarea competențelor financiare. Eforturile

ACADEMIA ROMÂNĂ
INSTITUTUL NAȚIONAL DE CERCETĂRI ECONOMICE "COSTIN C. KIRIȚESCU"

Institutul de Cercetare a Calității Vieții

Casa Academiei Române, Calea 13 Septembrie nr. 13, et. 2, Sector 5, cod 050711, București
tel: (+4021) 318.24.61 | fax : (+4021) 318. 24 62 | <http://www.iccv.ro> | secretariat.iccv@gmail.com

organizațiilor neguvernamentale și companiilor de a dezvolta materiale didactice care să ajute la predarea educației financiare în școli în diverse forme s-au intensificat de-a lungul anilor, însă acestea au nevoie de un sprijin mai mare din partea Ministerului Educației și a cadrelor didactice.

Având în vedere că educația formală este unul dintre factorii cheie care influențează nivelul de alfabetizare financiară, sunt necesare măsuri concrete pentru a crește nivelul competențelor de educație financiară pe care școala românească le formează. De altfel, importanța susținerii sectorului educațional este fundamentală pentru evoluția generală a societății (Psacharopoulos, 1973). Conform analizelor Băncii Mondiale¹, fiecare an suplimentar petrecut în sistemul de educație contribuie, în medie, la creșterea veniturilor individuale cu aproximativ 10% și permite persoanelor să ia decizii de viață mai bune, pe baza unei înțelegeri superioare a realității sociale și economice.

Problema de politică publică: nivelul scăzut al competențelor financiare pe care sistemul de învățământ românesc le formează ca urmare a înțelegerii limitate a importanței acestora, a modului de predare al acestora și, în cele mai multe cazuri, a nivelului redus de cunoștințe privind educația financiară în rândul cadrelor didactice.

Rezultate

În prezent coexistă mai multe modalități de predare a educației financiare: ca disciplină opțională /curriculum la decizia școlii/ curriculum în dezvoltare locală; în cadrul orelor de dirigiență sau consiliere sau al altor discipline sau în cadrul programului Școala Altfel. Abordarea educației financiare în școală variază de la predarea acesteia în cadrul materiilor considerate conexe, precum matematică sau economie, până la predarea acesteia interdisciplinar, prin introducerea elementelor de educație financiară în materii dintre cele mai variate: de la limba română, limbi străine, până la religie. Materialele didactice utilizate pentru predarea educației financiare sunt adaptate vârstei elevilor, iar competențele a căror dezvoltare este urmărită în cadrul orelor de educație financiară diferă, firește, de la ciclul primar, la cel gimnazial și liceal.

Interesul pentru educație financiară este în creștere, atât în rândul elevilor, cât și al cadrelor didactice. Dacă la început acestea din urmă au fost mai reticente, pe măsură ce au luat contact cu domeniul, au participat la formări pe teme de educație financiară, au văzut rezultatele lecțiilor de educație financiară și impactul acestora asupra copiilor, conștientizarea importanței educației

---

¹ <https://blogs.worldbank.org/education/50-years-after-landmark-study-returns-education-remain-strong>

ACADEMIA ROMÂNĂ
INSTITUTUL NAȚIONAL DE CERCETĂRI ECONOMICE "COSTIN C. KIRIȚESCU"

Institutul de Cercetare a Calității Vieții

Casa Academiei Române, Calea 13 Septembrie nr. 13, et. 2, Sector 5, cod 050711, București
tel: (+4021) 318.24.61 | fax : (+4021) 318. 24 62 | <http://www.iccv.ro> | secretariat.iccv@gmail.com

financiare a crescut, mergând de la scepticism la situații în care profesorii solicită astfel de intervenții la clasele la care predau sau se înscriu în programe de predare a educației financiare.

Deși nu există un consens în ceea ce privește oportunitatea includerii educației financiare ca disciplină obligatorie, parte a trunchiului comun, cei mai mulți dintre specialiștii intervievați consideră că o astfel de măsură este greu de implementat din mai multe motive. Un prim obstacol în această direcție este reprezentat faptul că, în prezent, **curriculumul școlar este deja destul de încărcat**, iar introducerea unei noi discipline trebuie însoțită de reducerea numărului de ore alocate celor deja existente. În același timp, **înțelegerea deficitară a procesului de învățare ca instrument al formării de competențe** are efecte negative asupra predării elementelor de educație financiară în școli. În acest moment focusul este pe programa școlară, care este încărcată, și pe acoperirea tuturor conținuturilor de învățare cuprinse în cadrul acesteia, fără a se urmări neapărat competențele. O altă barieră o constituie **lipsa/ insuficiența personalului didactic specializat**, care să poată preda în condiții optime educația financiară, chiar dacă în ultimii ani au fost organizate mai multe programe de formare a acestuia în domeniul educației financiare. Și nu în ultimul rând, în prezent **există atât o serie de oportunități** pentru a studia educația financiară (ca disciplină opțională sau activitate extrașcolară), cât și elemente de educație financiară incluse în programele unor discipline de trunchi comun, precum matematica sau educația antreprenorială.

Noua lege a învățământului preuniversitar (Legea 198/2023) prevede la art. 88, pct. 10, ca educația financiară să fie una dintre temele ce trebuie incluse obligatoriu în planurile cadru de învățământ, în programele școlare pentru disciplinele de studiu și modulele de pregătire obligatorii din învățământul preuniversitar. Competențele financiare sunt subsumate competenței cheie 7 – competență antreprenorială – , dar ele pot fi regăsite și în celelalte, mai ales în competența 3 (competență matematică și competență în științe, tehnologie și inginerie) sau 5 (competență personală, socială și de a învăța să înveți).

Una dintre cele mai vechi și experimentate organizații în domeniu, **Junior Achievement România** desfășoară încă din 1993 programe, proiecte și competiții, în parteneriat cu Ministerul Educației Naționale, cu instituții de învățământ și cu numeroase companii cu accent pe 4 direcții principale: dezvoltare personală, orientare profesională, educație economică și financiară și educație antreprenorială. În ceea ce privește educația financiară, JA s-a implicat atât în formarea elevilor din ciclurile primar, gimnazial și liceal, cât și a cadrelor didactice prin proiecte de tip *train the trainers*. Programele și proiectele JA pot fi implementate în sistem hibrid (la școală și/ sau online) în una dintre următoarele forme: (1) ca disciplină opțională/ curriculum la decizia școlii/ curriculum în dezvoltare locală; (2) în cadrul orei de dirigenție/ consiliere/ extracurricular/ cerc/ în programele

ACADEMIA ROMÂNĂ
INSTITUTUL NAȚIONAL DE CERCETĂRI ECONOMICE "COSTIN C. KIRIȚESCU"

Institutul de Cercetare a Calității Vieții

Casa Academiei Române, Calea 13 Septembrie nr. 13, et. 2, Sector 5, cod 050711, București
tel: (+4021) 318.24.61 | fax : (+4021) 318. 24 62 | <http://www.iccv.ro> | secretariat.iccv@gmail.com

Școală după școală/ auxiliar la o altă disciplină/ complementar la alte discipline sau (3) în programele Școala Altfel. Materialele sunt preluate din modelul JA Internațional, adaptate contextului național și sunt distribuite gratuit pentru profesorii și elevii înscriși la activitățile JA, în format tipărit, dar și digital. Componente de educație financiară sunt integrate și în proiecte JA al căror principal obiectiv îl reprezintă orientarea profesională sau educația antreprenorială. Principalii parteneri ai JA în cadrul proiectelor de educație financiară sunt Raiffeisen Bank, Mastercard și Asirom.

Proiectul educațional pilot **LifeLab** a avut ca principal obiectiv formarea de mecanisme de educație financiară sustenabile și a inclus și o componentă importantă de formare a cadrelor didactice. Potrivit evaluării finale, prin participarea la program, elevii și-au îmbunătățit nivelul cunoștințelor de educație financiară și au făcut primii pași către gestionarea responsabilă a finanțelor personale. Printre principalele aspecte pozitive ale proiectului LifeLab menționate de elevi se numără noul mod, mai practic, de abordare a materiilor prin integrarea elementelor de educație financiară în cadrul materiilor de bază, utilitatea informațiilor dobândite pentru viața de adult și activitățile practice (târguri, expoziții). În categoria aspectelor negative, elevii au inclus numărul redus al întâlnirilor cu specialiștii și al activităților practice. În același timp, în urma participării la proiectul pilot, a crescut încrederea cadrelor didactice în capacitatea de a integra noțiuni de educație financiară în lecțiile specifice materiilor pe care le predau. Aceștia au învățat noi tehnici de comunicare și predare, ceea ce a contribuit și la îmbunătățirea relației cu elevii.

Pe baza concluziilor evaluării finale a acestuia pot fi formulate mai multe lecții învățate:

- **Importanța activităților practice și a interacțiunii cu specialiștii:** Acestea au un rol extrem de important pentru stimularea curiozității elevilor și menținerea interesului acestora pentru activitățile educaționale. Îmbunătățirea proiectului ar trebui să aibă în vedere creșterea numărului activităților practice și diversificarea acestora, și creșterea numărului de specialiști implicați în lecțiile de educație financiară.
- **Integrarea educației financiare în discipline diverse:** Elevii participanți la proiectul pilot au apreciat integrarea elementelor de educație financiară în cadrul altor materii și au considerat mai atractiv acest mod de predare.

ACADEMIA ROMÂNĂ
INSTITUTUL NAȚIONAL DE CERCETĂRI ECONOMICE "COSTIN C. KIRIȚESCU"

Institutul de Cercetare a Calității Vieții

Casa Academiei Române, Calea 13 Septembrie nr. 13, et. 2, Sector 5, cod 050711, București
tel: (+4021) 318.24.61 | fax : (+4021) 318. 24 62 | <http://www.iccv.ro> | secretariat.iccv@gmail.com

- **Dezvoltarea competențelor profesorilor:** Evaluarea a arătat că proiectul pilot a avut un impact pozitiv asupra competențelor cadrelor didactice, dar și asupra încrederii acestora în capacitatea lor de a preda educație financiară. Prin urmare, suportul continuu pentru profesori, formarea acestora și asigurarea accesului la resurse educaționale pot contribui la creșterea capacității acestora și la succesul demersurilor de extindere a proiectului.
- **Alocarea de timp pentru implementare:** Profesorii participanți la proiectul pilot au semnalat necesitatea alocării de timp în contextul resursei umane limitate și care necesită pregătire pentru adaptarea la necesitățile de învățare ale elevilor.
- **Motivarea cadrelor didactice pentru predarea educației financiare** este esențială pentru succesul inițiativelor în domeniu. În cadrul evaluării proiectului pilot, profesorii participanți au semnalat trei stimulente principale: (1) acordarea de recompense de tip credite sau diplome, (2) demonstrațiile susținute de experți, care pot contribui la creșterea abilităților profesorilor, și (3) conștientizarea importanței acestei discipline pentru viitorul elevilor, care îi poate inspira să contribuie la formarea unor generații educate și responsabile financiar.
- **Intensificarea colaborării dintre profesori, elevi, părinți:** Aceasta reprezintă atât un rezultat al implementării proiectului pilot, cât și o necesitate pentru proiectele viitoare. Participanții și-au exprimat dorința de activități de educație financiară integrate, care să implice elevii, profesorii și părinții, ceea ce poate contribui la creșterea coerenței mesajelor transmise, la o relație mai bună între părți și la creșterea conștientizării importanței educației financiare și a angajamentului părinților pentru acest gen de activități.
- **Impactul pozitiv asupra nivelului de cunoștințe ale elevilor, asupra relației acestora cu școala:** Potrivit evaluării, proiectul pilot a dus la creșterea nivelului de cunoștințe financiare ale elevilor participanți, dar a contribuit și la creșterea interesului acestora pentru materiile care au inclus elemente de educație financiară și la îndreptarea preferințelor în direcția materiilor care îi ajută în viață.

ACADEMIA ROMÂNĂ
INSTITUTUL NAȚIONAL DE CERCETĂRI ECONOMICE "COSTIN C. KIRIȚESCU"

Institutul de Cercetare a Calității Vieții

Casa Academiei Române, Calea 13 Septembrie nr. 13, et. 2, Sector 5, cod 050711, București
tel: (+4021) 318.24.61 | fax : (+4021) 318. 24 62 | <http://www.iccv.ro> | secretariat.iccv@gmail.com

Recomandări de politică publică

Creșterea competențelor financiare ale elevilor se poate realiza în cadrul sistemului de învățământ preuniversitar prin **implementarea unei abordări centrate pe formarea de competențe**. În acest fel s-ar continua demersurile de **incluere a conținuturilor specifice acestui domeniu în disciplinele deja existente**, precum și de **formare a cadrelor didactice**. O astfel de strategie, bazată pe **extinderea și armonizarea dezvoltării nivelului de competențe a elevilor prin intermediul includerii unor elemente cheie din domeniul educației financiare în programele disciplinelor de trunchi comun** se poate dovedi o modalitate eficientă și practică de compensare a deficitului de cunoaștere actual. Prin urmare, nu este necesară introducerea unei discipline suplimentare care să încarce programul elevilor, iar pentru tematicile din disciplinele existente, ar crește atractivitatea prin introducerea în activitățile de învățare a unor elemente noi, inovatoare.

Dacă se au în vedere competențele cheie pe care elevii trebuie să le dobândească, activitățile de învățare derulate de cadrele didactice pot să răspundă mai multora dintre acestea printr-o perspectivă interdisciplinară (cooperarea și corelarea disciplinelor înrudite care presupune intersectarea unor arii curriculare) și trans-disciplinară (centrarea nu mai este pe discipline, ci pe obiective de învățare, pe finalități). Centrarea pe competența antreprenorială și financiară în procesul de învățare la toate ciclurile de învățământ presupune această incluziune a elementelor de educație financiară în programele disciplinelor din trunchiul comun.

Formarea cadrelor didactice este esențială în implementarea tematicilor de educație financiară în cadrul diverselor discipline și trebuie să aibă în vedere două aspecte: 1) înțelegerea abordării bazate pe competențe și definirea activităților de învățare astfel încât să contribuie la competența specifică și la cea cheie; 2) elemente de educație financiară și instrumente didactice de predare a ei. Formarea cadrelor didactice trebuie să presupună nu doar training, ci și activități de mentorat și de coaching pe parcursul schimbării activităților de învățare. Având în vedere că tematica educației financiare este una dintre cele obligatorii în formarea profesorilor, conform legii învățământului preuniversitar, este util ca aceasta să fie realizată și prin Casele Corpului Didactic.

Formarea cadrelor didactice trebuie să se realizeze în paralel cu **demersurile de creștere a conștientizării importanței educației financiare**, atât în rândul cadrelor didactice, care sunt agenții cheie în transmiterea cunoștințelor financiare, cât și în comunitate, în general, părinții jucând un rol esențial în stimularea interesului copiilor și alegerea opțiunilor educaționale pentru aceștia.